

Megmérgezték-e Napóleont?). Aktuális problémát tárgyal a 76. alfejezet (*Veszélyes hulladéknak számít-e a vörösiszap?*).

A könyvet a szakkifejezések magyarázatával foglalkozó fejezet zárja le, megtalálható a felhasznált és ajánlott irodalmi jegyzéke is. A könyv a szakemberek és az érdeklődők szá-

mára is fontos kérdéseket tárgyal, elolvasását mindenki számára melegen ajánlom. (*Kovács Lajos – Csupor Dezső – Lente Gábor – Gunda Tamás: Száz kémiai mítosz. Új polihisztor sorozat. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2011*).

Hollósi Miklós
az MTA rendes tagja

Korea. Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől

A Koreai-félsziget gyakran szerepel a híradásokban. A teljes joggal a világ legkeményebb diktatúrájának tartott Koreai Népi Demokratikus Köztársaság elsősorban a külpolitikai rovatokban tűnik fel, s váratlan húzásaival, fenyegetőzéseivel, provokációival és belharcaival mindig meg tudja lepni a hírfogyasztókat; a Koreai Köztársaság pedig leginkább a tudományos-technikai és gazdasági oldalak sztárja, köszönhetően annak, hogy az elmúlt évtizedekben a *high-tech* slágertermékek egyik legfontosabb fejlesztőjévé vált. A napi sajtóban tehát bőven találunk híradásokat a két Koreáról, ennek ellenére a félsziget még mindig Kelet-Ázsia kevésbé ismert területei közé tartozik. Ha valaki mélyebbre kíván ásni a témában, szeretné megismerni az anakronisztikus (vagy legalábbis annak tűnő) északi katonaiállam vagy a déli gazdasági csoda gyökereit, esetleg a szokásos toposzokon kívül másra is kíváncsi Koreával, a koreai történelemmel, kultúrával, társadalommal kapcsolatban, az magyarul viszonylag kevés forrást talál. Az alig egy-két fő által művelt hazai koreanisztika 1990 előtt teljesen átpolitizált volt, intézményes képzés nem folyt a területen, könyvek alig jelentek meg, ami pedig mégis megjelent, az rendkívül egyoldalú volt. Koreaiul ma sem tud sok kutató, és a tudományág igazi intézményes háttere csak akkor

alakult ki, amikor 2008-ban az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán megalakult a Koreai Tanszék. Ennek vezetője Csoma Mózes koreanista, egyetemi docens, az itt bemutatott kötet szerzője.

Az *Egy nemzet, két ország* első kiadása 2008-ban jelent meg, s egy másfél évtizeddel korábbi, egy-kétszáz példányban kinyomtatott főiskolai jegyzetet leszámítva, ez volt az első magyar nyelvű könyv, amely objektív képet adott Korea történelméről, a mai ellentmondásos helyzet előzményeiről. Az időzítés meglehetősen szerencsés volt: a 2000-es évek közepén tört be Magyarországra a *hallju*, vagyis a „koreai hullám”, a dél-koreai populáris kultúra divatja. Ennek zászlóvivői a magyar televíziókban is vetített koreai filmsorozatok voltak, de egy szűk – ám egyre növekvő – körben divatba jöttek a koreai mozifilmek, popdalok, gasztronómiai specialitások is, s megnövekedett az érdeklődés minden iránt, ami koreai. Az első kiadás így hamar elfogyott, és hamar megjelent az igény egy újabb kiadásra. Ez látott most napvilágot, de a második kiadásnak nevezett változat az előzményhez képest lényegében új könyvnek számít: a visszajelzések alapján a szerző teljes mértékben átszerkesztette, kibővítette. A bővítés nemcsak az elmúlt fél évtized fejleményeinek feldolgozását jelenti, hanem a régi történelmi részekre is kiterjed, amelyek iránt – a *hallju*-nak köszönhetően – különös érdeklődés mutatkozik. A szerző a két kiadás

között sem tétlenkedett, ez idő alatt még három koreai témájú könyvet (*Magyarok Koreában*, 2009; *Koreai csaták és harcok*, 2011; *Koreaiak Magyarországon az 1950-es években*, 2012) és számtalan cikket írt.

Az *Egy nemzet, két ország* komoly kutatószokon alapuló, kiterjedt jegyzetapparátussal és bibliográfiával ellátott könyv, de már csak hatalmas témája miatt sem tudományos monográfia. Célcsoportja az érdeklődő nagyközönség és azok az értelmiségiek, akiknek nem szakterületük Korea, de szeretnék a bulvárbölcsességeken túl is értelmezni a mai történeteket, egyben átfogó képet kívánnak kapni az ország történelméről. A népszerűsítő szándékot jelzi, hogy a szerző a szövegbe építve megadja a popkulturális utalásokat, például az egyes uralkodóknál jelzi, hogy mely Magyarországon is vetített történelmi szappanopera játszódik az udvarukban. Emellett a szövegbe ékelt keretes bekezdésekben történelmi és egyéb érdekességeket közöl, olyan témákról, mint a királyi család utóélete vagy az észak-koreai Godzilla-film. A koreai kultúra legfontosabb vívmányai sem maradnak ki, így a munka tulajdonképpen egyfajta általános műveltséget nyújt Koreával kapcsolatban.

A kötet célja szerint a Koreai-félsziget történelmét mutatja be a legendás kezdetektől (az első koreai államot a legenda szerint Kr. e. 2333-ban alapította egy félig emberi, félig isteni lény) 2012-ig, az északi Kim Dzsong Űn első hatalomban töltött évéig, illetve a déli Pak Gün He asszony elnökké választásáig. A hangsúly a 20. század második felén van, a könyv kétharmada ezzel az időszakkal foglalkozik, de azért a korábbi történelem alakulását is megismerjük. A témából következően a könyv szinte letehetetlen: a Koreai-félsziget története kivételesen fordulatosan alakult. Függetlenségi harcok és belháborúk, klánhar-

cok és puccsok, hőstettek és árulások, építkezések és pusztítások – ami a történelmet izgalmassá teszi, az a félsziget múltjában mind megtalálható, még hozzá meglepő sűrűséggel. Különösen igaz ez az utóbbi hetven évre, amikor az ideológiai alapú megosztottság, illetve a korábbinál is több nagyhatalom térségbeli versengése is színesítette a képet.

Korea sorsának alakulását – és a koreai mentalitást – mindig is meghatározta az, hogy földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően az ország egész történelme során nagyhatalmak árnyékában élt, amelyek időről időre igyekeztek meghódítani. Egy akkora nép és állam, mint a koreai, bárhol a világon közép- vagy nagyhatalomnak számítana, de a Koreai-félszigetet kizárólag nála erősebb országok vették és veszik körül. Régen Kína, Japán és a kelet-ázsiai nomád birodalmak ütközőzónájában helyezkedett el, az utóbbi egy-két században Oroszország és az USA is megjelent a színen, vagyis Korea a világ legnagyobb hatalmai közé szorult, amelyek ráadásul geopolitikai érdekeik folytán mesterséges megosztottságot hoztak létre, és ma is érdekük e megosztottság fenntartása. Ez a különleges – a koreaiak által alig befolyásolható – helyzet Koreát történelme során egyrészt különleges teljesítményekre sarkallta, másrészt már a középkorban a világ egyik legzárkózottabb országává, „remetekirálysággá” tette, amely igyekezett minden külső hatást kizárni az életéből.

A könyv legnagyobb tanulsága az, hogy gyakorlatilag mindennek, ami ma a Koreai-félszigeten történik, megvannak az előzményei. Az észak-koreai rezsim eddigi fennmaradása sokak számára érthetetlen, de ha ismerjük a koreai történelmet, a bezárkózás és nacionalizmus hagyományát, a japán gyarmati igazgatás és a korábbi királyság rendszerét, akkor számos jelenségre magyarázatot talá-

lunk. Ugyanígy a déli gazdasági csodát, az ottani gazdasági és politikai fejlődést is érthetőbbé teszik a múltbeli hagyományok, az évezredek során egyedi körülmények között formálódott koreai mentalitás. Természetesen minden nép jelenét meghatározza a múltja, de a koreainál ez talán fokozottan így van. Ráadásul a nagy szomszédok árnyékába szorított félsziget történelméről a külvilág rendkívül keveset tud, így különösen szükség van a Csoma Mózeséhez hasonló könyvekre, hogy megértsük, mi folyik a világ egyik potenciális – atomfegyverektől sem mentes – válsággócéában. Ami ott történik, az a mi életünkre is hatással lehet, így nem árt megismernünk a helyzetet.

A könyv erénye, hogy objektivitásra törekszik, ami abban is megmutatkozik, hogy egyaránt bemutatja az egyes történelmi események hivatalos déli és északi értékelését is, összehasonlíttja a két párhuzamos történelem-

szemléletet, és nem próbál ideológiai alapon igazságot tenni (tényalapon persze igen). Nem újabb rémtörténeteket közöl Északról, hanem inkább igyekszik érthetővé tenni a közismert rémtörténetek hátterét. Emellett Dél problémáit sem titkolja el, és hosszan elemzi az újraegyesítés esélyeit. A koreai helyzet képlekenységének, a szereplők kiszámíthatatlan viselkedésének és a téma népszerűségének köszönhetően nem tartjuk kizártnak, hogy néhány éven belül szükség lesz egy újabb, tovább bővített és ártírt kiadásra – addig viszont a most megjelent változatot érdemes forgatnia mindenkinek, aki szeretne tájékozott lenni koreai kérdésekben. (*Csoma Mózes: Korea. Egy nemzet, két ország – a közös gyökerektől. Második, bővített kiadás. Budapest: Napvilág Kiadó, 2013, 284 p.*)

Salát Gergely

sinológus, egyetemi docens
PPKE Bölcsészettudományi Kar

A szabad elme illúziója

Mára már közhelyszámba menő megállapítás, hogy a modern tudományos elméletek a laikusok számára egyre érthetlenebbek. A speciális szaknyelvet a nagyközönség nem ismeri, s a tudósok többségének nincs ideje és motivációja arra, hogy közérthetővé alakítsa a nem szakember számára ijesztően bonyolultnak tűnő nyelven megfogalmazott tudományos eredményeket. Ez a helyzet erősíti a tudománytól való elfordulást, ami a tudományellenes – vagy a tudománnyal szemben nem ellenséges, de a tudományos megközelítés mellett más, alternatív megismerési formák lehetőségét propagáló – szemléletek malmára hajtja a vizet. E tudományos szempontból nemkívánatos jelenségek ellenúlyozásához kíván hozzájárulni Boldogkői

Zsolt, akinek ismeretterjesztő könyve a biológia, azon belül is elsősorban a genetika területének egyes témáiba nyújt bepillantást.

A tudománynépszerűsítés szándékával összhangban a szerző olyan témákat választott, melyek nem a genetikával kapcsolatban felmerülő elméleti/akadémikus kérdéseket próbálják tisztázni, hanem a genetika alkalmazási lehetőségeinek azokból a területeiből válogat, amelyek még átlagos, mindennapi diskurzusainkban is megjelennek, s amely területeken elért jelenlegi és várható jövőbeli eredmények jelentős hatással bírnak (majd) nemcsak a tudomány különböző diszciplínáira, hanem a társadalmi élet egyes aspektusaira – mint például a politika egyes területei, a jogalkotás és -alkalmazás szférája –, s ezek közvetítésével a hétköznapi életre nézve is. Így képet kapunk az intelligencia alakulásának